

Alcoholgebruik, Alcohol-Specifieke Regels en Impliciete Opvoedcognities

DE RELATIE TUSSEN ALCOHOL-SPECIFIEKE REGELS, ALCOHOLGEBRUIK
ONDER JONGEREN EN DE MODERERENDE ROL VAN IMPLICIETE
OPVOEDCOGNITIES.

Pam Rolink – 3819256
Masterscriptie Jeugdstudies
Aantal woorden: 4627
Begeleidster: Dr I. M. Koning
Tweede beoordelaar: Prof. Dr. W. A.
M. Vollebergh/ Dr. V. P. J. Duindam.
Datum: 17-06-2015

Universiteit Utrecht

Abstract

Introductie: In deze studie is de relatie tussen alcohol-specifieke regels, alcoholgebruik onder jongeren en de modererende rol van impliciete opvoedcognities van ouders omtrent alcohol onderzocht. *Methodes:* Cross-sectionele data zijn verzameld, namelijk vragenlijsten en een impliciete test (Relational Responding Task) onder ouders met adolescente kinderen. In totaal hebben 44 ouders deelgenomen aan het onderzoek met kinderen in de leeftijdscategorie 12-24 jaar. In verband met missende data zijn de analyses uitgevoerd op 28 participanten. Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag is gebruik gemaakt van een multipole lineaire regressie analyse met zowel de hoofdeffecten als een interactie effect. *Resultaten:* Ouders die aangaven strikte alcohol-specifieke regels te hanteren, rapporteerden minder alcoholgebruik onder hun kinderen. Impliciete opvoedcognities van ouders modereerde de relatie tussen alcohol-specifieke regels en alcoholgebruik onder jongeren niet. *Conclusie:* De resultaten van dit onderzoek duiden erop dat strikte of tolerante impliciete opvoedcognities van ouders omtrent alcohol geen invloed hebben op de relatie tussen strikte alcohol-specifieke regels en het alcoholgebruik van jongeren. Preventieprogramma's en interventies moeten zich focussen op de rol van ouders en handvaten bieden aan ouders om strikte alcohol-specifieke regels te (blijven) hanteren.

Keywords: alcohol-specific rules, implicit and explicit cognition, adolescents, parents, dual process theory, cognitive dissonance theory .

Alcoholgebruik, Alcohol-Specifieke Regels en Impliciete Opvoedcognities

Volgens onderzoek van het Centraal Bureau voor Statistiek (CBS) drinkt 80,7% van de jongeren in de leeftijdscategorie van 12 tot 16 jaar geen alcohol, dit percentage daalt naar 17,9% onder jongeren van 16 tot 20 jaar (CBS, 2014). De meeste jongeren beginnen dus met het drinken van alcohol in de adolescentie en het alcoholgebruik neemt toe naarmate jongeren ouder worden (Poelen, Scholte, Engels, Boomsma & Willemsen, 2005). Alcoholgebruik op jonge leeftijd brengt een aantal risico's op latere leeftijd met zich mee zoals alcoholverslaving, mentale gezondheidsproblemen, depressie, angst én jongeren zijn eerder geneigd te stoppen met hun opleiding (Behrendt, Wittchen, Höfler, Lieb & Beesdo, 2009; Brown & Tapert, 2004). Omdat het consumeren van alcohol negatieve gevolgen met zich meebrengt, is het belangrijk onderzoek te doen naar de determinanten van alcoholgebruik onder jongeren.

De afgelopen jaren hebben ouders een steeds belangrijkere rol gekregen in het onderzoek naar alcoholgebruik van jongeren. Met name de regels die ouders stellen omtrent alcoholgebruik hebben een sterke invloed op het alcoholgebruik van jongeren (Koning, Van den Eijnden, Verdurmen, Engels & Vollebergh, 2012). Daarnaast blijkt uit onderzoek dat impliciete cognities ook een belangrijke determinant kunnen zijn van alcoholgebruik en alcoholafhankelijkheid vanwege de automatische, stimulus-gedreven werking van deze cognities (Thush & Wiers, 2007; Wardell, Read, Curtin & Merrill, 2012). Wanneer adolescenten positieve impliciete associaties over alcohol hebben, vergroot dit de kans op alcoholgebruik (Houben & Wiers, 2008; Pieters, Van der Vorst, Engels & Wiers, 2010). Zowel ouders als impliciete cognities zijn dus van invloed op het alcoholgebruik van jongeren. Het is dus aannemelijk dat de impliciete cognities van ouders een belangrijke rol spelen in het alcoholgebruik van jongeren. In dit onderzoek zal dan ook gekeken worden naar de relatie tussen alcohol-specifieke regels en het alcoholgebruik van jongeren en de modererende rol van impliciete cognities van ouders.

Alcohol-specifieke regels

Ouders hebben een sterke invloed op het alcoholgebruik van hun kinderen in de adolescentie, juist door het opstellen van regels omtrent alcoholgebruik (Aber, Aber & Turrisi, 2009; Bourdeau, Miller, Vanya, Duke & Ames, 2012; Jones & Magee, 2014; Koning et al., 2012). Uit longitudinaal onderzoek blijkt dat het stellen van strikte regels een belangrijke en consistente voorspeller is voor het niet drinken van alcohol onder adolescenten

(Koning, Engels, Verdurmen & Vollebergh, 2010; Van der Vorst, Engels, Meeuw & Dekovic, 2006). Het stellen van strikte regels omtrent alcoholgebruik door ouders is gerelateerd aan het uitstellen van het drinken van alcohol en aan minder alcoholgebruik in de midden en late adolescentie. Omgekeerd is het zo dat adolescenten die aangeven minder strikte regels van hun ouders te ervaren, een verhoogd risico hebben op het drinken van alcohol (Koning et al., 2010; Van der Vorst et al., 2006). Het hanteren van strenge alcohol-specifieke regels heeft de meeste invloed op het beginnen van alcohol drinken in de vroege adolescentie. Dit zou kunnen komen door de afnemende invloed van ouders wanneer adolescenten ouder worden en meer tijd met hun leeftijdsgenoten doorbrengen (Koning et al., 2010). Onderzoek heeft dus aangetoond dat het stellen van strikte regels omtrent alcohol door ouders negatief samenhangt met alcoholgebruik van adolescenten. Er is echter weinig bekend over mogelijke factoren die deze relatie beïnvloeden. Daarom wordt er in deze studie onderzocht of een mogelijke andere factor, namelijk impliciete opvoedcognities van ouders, de relatie tussen de invloed van regels gesteld door ouders op alcoholgebruik bij jongeren zou kunnen beïnvloeden.

Duale Proces Theorie

Volgens de duale proces theorie wordt gedrag bepaald door expliciete en impliciete processen. Gedrag is een interactie van automatische, impliciete of impulsieve cognitieve processen en bewuste, expliciete of reflecterende processen (Gladwin, Figner, Crone & Wiers, 2011; Pieters et al., 2010; Sun, Terry & Slusarz, 2005; Thush & Wiers, 2007). Expliciete cognities zijn intentioneel, weloverwogen en bewust (Pieters et al., 2010; Wiers et al., 2007). Impliciete cognities zijn daarentegen spontaan, snel en treden op buiten het bewustzijn (Wiers et al., 2007). Impliciete cognities worden vaak gemeten aan de hand van een Impliciete Associatie Test (Greenwald, McGhee & Schwartz, 1998). Deze test meet indirect de associaties die participanten hebben bij bijvoorbeeld alcohol gerelateerde stimuli zoals een plaatje of een woord (Macy, Chassin & Presson, 2013). Door het meten van impliciete cognities krijgt men inzicht in cognitieve processen die niet beschikbaar zijn bij zelfrapportage. Perceptie, geheugen en associaties zijn namelijk lastig te meten door directe vragen te stellen aan individuen over hun cognities of gedrag. De vraag blijft dan altijd of participanten hun eigen motivaties en processen onderliggend aan hun gedrag kunnen verwoorden en of er geen sprake zal zijn van sociale wenselijkheid (Ames & Stacy, 1998; Thush & Wiers, 2007). Wanneer het over gevoelige onderwerpen zoals middelengebruik gaat, treedt er namelijk vaak sociale wenselijkheid op. Participanten reageren op vragen op een manier waarvan zij denken dat het sociaal aanvaardbaar is (Mortel, 2008). Volgens de duale

proces theorie en onderzoeken naar deze theorie, zou er dus een interactie kunnen bestaan tussen het stellen van alcohol-specifieke regels en impliciete processen.

Onderzoek van Rooke, Hine en Thorsteinsson (2008) toont aan dat het onbewuste impliciete cognitieve systeem van jongeren zelfs een sterkere invloed heeft op alcoholgebruik dan het bewuste expliciete cognitieve systeem. Uit onderzoek naar de interactie tussen impliciete en expliciete cognities blijkt dat de invloed van impliciete cognities van jongeren op gedrag sterker is bij jongeren met zwakkere inhibitie vaardigheden, zelfregulatie en lagere executieve functies (Peeters, Wiers, Monshouwer, Van de Schoot, Janssen & Vollebergh, 2012; Peeters, Monshouwer, Van de Schoot, Janssen, Vollebergh & Wiers, 2013; Wiers, Beckers, Houben & Hofmann, 2009). Middelengebruik ontstaat wanneer de invloed van het reflectieve systeem wordt verzwakt door het impliciete systeem (Wills, Pokhrel, Morehouse & Fenster, 2011). Volgens Sun, Terry en Slusarz (2005) is het echter wel lastig conclusies te trekken over hoe impliciete cognities invloed kunnen hebben op de relatie tussen expliciete cognities en gedrag omdat hier nog weinig onderzoek naar is gedaan. Daarnaast zijn dit zijn allemaal onderzoeken die de interactie tussen impliciete en expliciete cognities binnen het individu bekeken en niet tussen individuen zoals de rol van impliciete en expliciete processen van ouders op het alcoholgebruik van hun kind. Daarom zal deze studie ingaan op de rol van expliciete en impliciete cognities van ouders en het alcoholgebruik van jongeren.

Impliciete cognities van ouders

Onderzoek toont dus aan dat zowel regels van ouders alsook impliciete cognities van jongeren invloed hebben op het alcoholgebruik door jongeren. Er is echter nog geen onderzoek verricht naar de rol van impliciete cognities van ouders op de relatie tussen alcohol-specifieke regels en het alcoholgebruik onder jongeren. Er is wel onderzoek gedaan naar de invloed van impliciete cognities van ouders op de impliciete cognities van adolescenten. Tussen de cognities van ouders en hun kinderen worden met betrekking tot middelengebruik sterke correlaties gevonden (LeBel & Campbell, 2012). Uit onderzoek van Chassin, Presson, Rose, Sherman en Prost (2002) blijkt namelijk dat positieve impliciete cognities van ouders (voornamelijk moeders) over roken gerelateerd zijn aan positieve impliciete cognities van jongeren over roken waardoor het risico op roken door hun kinderen vergroot wordt. Daarnaast toont onderzoek van Sherman, Chassin, Presson, Seo en Macy (2009) aan dat de positieve expliciete en impliciete cognities van moeders over roken voorspellers zijn van de positieve impliciete cognities van hun kinderen over roken. Positieve impliciete cognities van ouders over roken vergroten de kans bij hun kinderen om te beginnen

met roken. Deze onderzoeksresultaten geven aan dat de impliciete cognities van ouders een belangrijke rol kunnen spelen in het middelengebruik van jongeren. Omdat de cognities van ouders belangrijk zijn in het voorspellen van de cognities van hun kinderen, is het ook aannemelijk dat de impliciete opvoedcognities van ouders over gedragingen van jongeren (zoals alcoholgebruik) een rol spelen in het voorspellen van gedrag. In lijn met voorgaand onderzoek en de duale proces theorie is het waarschijnlijk dat de relatie tussen alcohol-specifieke regels en het alcoholgebruik van jongeren beïnvloedt wordt door de impliciete opvoedcognities van ouders over alcoholgebruik.

Modererende rol van impliciete opvoedcognities

Volgens de cognitieve dissonantie theorie (Festinger, 1957) ervaart een persoon een onprettig gevoel wanneer cognities niet overeenstemmen met gedrag. Indien er sprake is van inconsistentie tussen cognities en gedrag zal men proberen ofwel de cognities ofwel het gedrag aan te passen (Gawronski & Strack, 2004). Deze balans wordt bereikt door extra positieve of negatieve elementen te verzamelen, door te bagatelliseren of door te relativiseren en trivialisieren (Gawronski & Strack, 2004). Uit onderzoek van Sherman en collega's (2009) blijkt dat er maar weinig overeenstemming is tussen de impliciete en expliciete cognities van ouders en ervaart men dus cognitieve dissonantie (Rydell, McConnell & Mackie 2008). Uit onderzoek van Garwonski en Strack (2004) naar de invloed van cognitieve dissonantie op expliciete en impliciete cognities, blijkt dat het ervaren van cognitieve dissonantie ervoor zorgt dat men veelal zijn expliciete cognities aanpast maar niet zijn impliciete cognities. Dit zou kunnen betekenen dat impliciete cognities de relatie tussen expliciete cognities en gedrag beïnvloeden. De invloed van het stellen van regels door ouders omtrent alcohol (gedrag) op het alcoholgebruik van adolescenten zou dus kunnen verschillen voor de mate van impliciete opvoedcognities.

Huidig onderzoek

De onderzoeksvraag van deze studie luidt als volgt: *'Wat is de relatie tussen het stellen van alcohol-specifieke regels door ouders en het alcoholgebruik van adolescenten en wordt deze relatie gemodereerd door de impliciete opvoedcognities van ouders over alcoholgebruik?'* Op basis van de empirische bevindingen wordt verwacht dat het stellen van strikte alcohol-specifieke regels relateert aan minder alcoholgebruik van adolescenten (hypothese 1). Daarnaast wordt op basis van de duale proces theorie en de cognitieve dissonantie theorie verwacht dat de relatie tussen alcohol-specifieke regels en het

alcoholgebruik onder jongeren sterker is als ouders ook strikte impliciete cognities hebben over alcoholgebruik onder jongeren (hypothese 2).

Methoden

Procedure

Deze studie maakte gebruik van data van een cross-sectioneel kwantitatief onderzoek (2014). Voor het toetsen van de opgestelde hypothesen zijn data verzameld onder ouders door middel van een schriftelijke vragenlijst en een impliciete test op de computer. Vier onderzoeksassistenten hebben in hun sociale netwerk ouders gevraagd deel te nemen aan dit onderzoek. Deze ouders werden uiteindelijk benaderd als zij kinderen in de leeftijd 12 tot 25 jaar hadden. De deelnemende ouder werd gevraagd om eerst op een rustige plek te gaan zitten waar hij/zij niet gestoord kon worden. Vervolgens maakte de ouder de impliciete test op de computer. Wanneer de ouder deze test had volbracht, overhandigde de onderzoeksassistent de schriftelijke vragenlijst. Om anonimiteit te waarborgen, is er gebruik gemaakt van een respondentnummer.

Participanten

In totaal hebben 44 respondenten aan dit onderzoek deelgenomen met een leeftijd variërend tussen de 35 en 60 jaar. De meeste ouders in dit onderzoek waren tussen de 45 en 49 jaar oud (40,9%), 54,5% van hen was vrouw en 45,5% man. De kinderen van de respondenten hadden een leeftijd variërend tussen de 12 en 24 jaar. De gemiddelde leeftijd van de jongeren was 15,7 jaar, waarvan 56,8% meisjes en 43,2% jongens. Er waren 16 respondenten die de impliciete test om verscheidenen redenen, zoals tijdsgebrek, niet hebben voltooid. Deze respondenten zijn daarom niet meegenomen in het huidige onderzoek. De analyses zijn uiteindelijk uitgevoerd met 28 participanten.

Meetinstrumenten

Alcoholgebruik jongeren. Het alcoholgebruik van jongeren is gemeten door ouders de vraag te stellen: ‘Hoe vaak drinkt uw kind op dit moment alcohol?’. De antwoordmogelijkheden bij deze vraag varieerden van 1 (*elke week een paar keer*) tot 6 (*nooit*). Deze vraag is hercodeerd zodat een hogere score meer alcoholgebruik weergaf.

Alcohol-specifieke regels. Regels omtrent alcoholgebruik van jongeren gaf de mate van striktheid van ouders met betrekking tot alcohol weer. Deze variabele bestond uit de gemiddelde score van 11 items met vijf antwoordmogelijkheden variërend van *zeker niet* (1) tot *zeker wel* (5). Een selectie van deze items is: ‘Mijn kind mag thuis meerdere glazen alcohol drinken als mijn partner en ik afwezig zijn’, ‘Mijn kind mag op een feestje alcohol

drinken met zijn/haar vrienden' en 'Mijn kind mag het in het weekend alcohol drinken'. Alle items zijn hercodeerd zodat een hogere score ook daadwerkelijk een hogere mate van striktheid van ouders weergaf (Cronbach's $\alpha = .885$).

Controlevariabelen. Ten eerste is het alcoholgebruik van ouders gemeten door middel van de Kwantiteit-Frequentie schaal. Het gemiddelde alcoholgebruik in een week wordt berekend aan de hand van het aantal dagen en glazen alcohol per dag (Koning et al., 2012). Kinderen ontwikkelen alcohol-gerelateerd gedrag door interactie met hun ouders. Interactie met ouders die (vaak) alcohol drinken, vergroot de kans dat kinderen alcohol gaan drinken (Yu, 2003). Daarnaast is het alcoholgebruik van ouders van invloed op hun opvoedgedrag (Van der Vorst et al., 2006). Ten tweede is sekse van jongeren meegenomen als controlevariabele (1=*meisje*). Uit onderzoek blijkt namelijk dat ouders meer invloed hebben op meisjes dan op jongens in de adolescentie (Arnett & Hughes, 2012). De laatste controlevariabele in dit onderzoek is de leeftijd van het kind. Deze variabele is meegenomen omdat de invloed van ouders op het gedrag van hun kinderen minder wordt naarmate ze ouder zijn (Koning et al., 2010).

Impliciete test. De impliciete opvoedcognities van ouders omtrent alcoholgebruik zijn gemeten aan de hand van een nieuw instrument, namelijk de *Relational Responding Task* (RRT) (De Houwer, Heider, Spruyt, Roets & Hughes, 2014). Onderzoek van De Houwer en collega's (2014) naar de validiteit van deze test toonde aan dat de RRT ook daadwerkelijk impliciete attitudes meet (zelfs wanneer er sprake is van automatisme). De respondenten kregen tien algemene en tien alcohol-specifieke stellingen op hun computerscherm te zien waar zij met 'waar' of 'niet waar' op konden antwoorden. Voorbeelden van algemene stellingen waren: 'Ik zit op het strand' en 'Ik zit voor de computer'. Een voorbeeld van een strikte alcohol specifieke stelling is: 'Ik verbied mijn kind om alcohol te drinken'. Een voorbeeld van een tolerante alcohol specifieke stelling is: 'Mijn kind mag van mij alcohol drinken'. Bij het beantwoorden van de stellingen moesten ouders zich voorstellen dat ze bijvoorbeeld een strikte of juist een tolerante houding hadden ten aanzien van alcoholgebruik. De uiteindelijke (continue) scores van de respondenten op deze test varieerden van -1 tot 1. Een hogere score betrof een striktere impliciete houding ten opzichte van alcoholgebruik onder jongeren.

Analysestrategie

Voor het analyseren van de data in dit onderzoek is gebruik gemaakt van het programma IBM SPSS Statistics 20. Om te beginnen zijn respondenten met missende

waarden uit de dataset verwijderd, is er gecontroleerd voor uitbuiters en zijn de assumpties voor de analyse getoetst. De beschrijvende analyses zijn verricht om het alcoholgebruik van jongeren en hun ouders en de impliciete cognities van ouders in kaart te brengen. Om de samenhang tussen de verschillende (on)afhankelijke variabelen nader te bekijken, is een bivariate correlatie analyse uitgevoerd. Voor het toetsen van de relatie tussen regels van ouders (onafhankelijke variabele) en het alcoholgebruik (afhankelijke variabele) is gebruik gemaakt van een multiële regressie analyse. Een regressie analyse onderzoekt het verband tussen (meerdere) onafhankelijke variabele(n) en één afhankelijke variabele. Er wordt gesproken van een significante relatie wanneer $p < .05$.

De eerste stap was het toevoegen van alle controlevariabelen, namelijk het alcoholgebruik van ouders, sekse van de jongeren en leeftijd van de jongeren in een model. In de volgende stap werd de variabele alcohol-specifieke regels aan het model toegevoegd. Voor het toetsen van moderatie door impliciete opvoedcognities, werd in de laatste stap de interactie tussen impliciete opvoedcognities en alcohol-specifieke regels toegevoegd aan het model. Voorafgaand zijn de interactie variabelen gecentreerd. Een significant interactie effect betekent dat de impliciete opvoedcognities van ouders de relatie tussen het stellen van alcohol-specifieke regels en alcoholgebruik van jongeren modereert.

Resultaten

Beschrijvende statistieken

In Tabel 1 is een overzicht weergegeven van de gemiddelden, standaarddeviaties en het bereik van de afhankelijke en onafhankelijke variabele(n). Het gemiddelde alcoholgebruik van de ouders was 52 glazen per week. Uit de beschrijvende statistieken bleek dat ouders tussen de 45 en 49 jaar, in vergelijking met de andere leeftijdscategorieën, de meeste glazen alcohol per week dronken. De ouders rapporteerden over hun kinderen dat de meeste jongeren nog nooit alcohol hadden gedronken (61,4%). Slechts 15,9% van de jongeren dronk af en toe een glaasje alcohol, 13,6% dronk elke maand alcohol maar niet elke week, 6,8% dronk elke week wel een keer en slechts 2,3% van de jongeren dronk elke week een paar keer alcohol, aldus de ouders. Uit de beschrijvende statistieken bleek dat meer dan de helft van de meisjes nog nooit alcohol had gedronken (66,7%), dit percentage lag bij de jongens in dit onderzoek iets lager. Ouders rapporteerden dat 57,9% van de jongens nog nooit alcohol had gedronken.

Tabel 1

Bereik, Gemiddelden, Standaarddeviaties van de Afhankelijke en Onafhankelijke Variabele(n)

Variabele	Bereik	<i>M</i>	<i>SD</i>
Leeftijd kind	12-24	15.72	2.66
Alcoholgebruik ouders	12-85	51.69	22.12
Alcohol-specifieke regels	1-5	4.65	0.53
Impliciete cognities	-1 - 1	-.22	0.46

In Tabel 2 zijn de correlaties tussen de afhankelijke en onafhankelijke variabele(n) gepresenteerd. Er bestond een negatieve correlatie tussen alcohol-specifieke regels van ouders en het alcoholgebruik van jongeren. Ouders die stikte alcohol-specifieke regels hanteerden, rapporteerden dat hun kinderen minder frequent alcohol dronken ($r = -.84, p < .001$). Bovendien bestond er een positieve correlatie tussen de impliciete opvoedcognities van ouders en het stellen van alcohol-specifieke regels. Ouders die strikte impliciete opvoedcognities hadden over alcoholgebruik, hanteerden striktere alcohol-specifieke regels ($r = .42, p = .026$).

Tabel 2

Correlaties Afhankelijke en Onafhankelijke Variabele(n)

	1	2	3	4	5	6
1. Leeftijd kind	-					
2. Sekse kind (1=meisje)	-.04	-				
3. Alcoholgebruik ouders	-.01	-.06	-			
4. Alcoholgebruik kind	.48**	.07	-.04	-		
5. Alcohol-specifieke regels	-.34*	-.22	.09	-.84**	-	
6. Impliciete cognities	-.45*	-.16	.25	-.44*	.42*	-

Note. * $p < .05$. ** $p < .01$.

Relatie tussen alcohol-specifieke regels van ouders en alcoholgebruik jongeren

In Tabel 3 zijn de resultaten gepresenteerd betreffende de relatie tussen alcohol-specifieke regels en het alcoholgebruik onder jongeren en de moderatie door impliciete cognities. In model 0 werden eerst de controlevariabelen (sekse van het kind, leeftijd van het kind en het alcoholgebruik van ouders) toegevoegd. Dit model verklaarde 22,5% van de totale variantie in het alcoholgebruik van jongeren. De resultaten van dit model lieten zien dat alleen leeftijd significant gerelateerd was aan het alcoholgebruik van jongeren ($\beta = .435, SE B = .078, p = .027$). Dit betekent dat naarmate jongeren ouder waren, hun ouders rapporteerden dat hun kinderen meer frequent alcohol dronken.

In model 1 is gekeken naar de relatie tussen alcohol-specifieke regels en het alcoholgebruik van jongeren. Dit model verklaarde 63,6% van de totale variantie in het alcoholgebruik van jongeren, dit is een toename van 41,1% ten opzichte van het voorafgaande model. Het toevoegen van alcohol-specifieke regels aan model 0 zorgde voor een significante verbetering van het model ($p < .001$). Uit de resultaten van model 1 bleek dat er een significante relatie bestond tussen alcohol-specifieke regels en het alcoholgebruik van jongeren ($\beta = -.715$, $SE B = .404$, $p < .001$). Dit betekent dat ouders die striktere alcohol-specifieke regels hanteerden, een lagere frequentie van alcoholgebruik door hun kind rapporteerden.

Moderatie door impliciete opvoedcognities

In model 2 is de interactie tussen alcohol-specifieke regels en impliciete opvoedcognities toegevoegd. Model 2 verklaarde 84,1% van de totale variantie in het alcoholgebruik onder jongeren, dit is een toename 20,5% ten opzichte van het voorafgaande model (model 1). Deze toename duidde op een significante verbetering van het model ($p = .003$). Echter, de resultaten lieten zien dat er geen significant interactie effect bestond tussen impliciete opvoedcognities en alcohol-specifieke regels ($\beta = -.065$, $SE B = 1.894$, $p = .789$). Dit betekent dat de relatie tussen het stellen van regels met betrekking tot alcoholgebruik en het alcoholgebruik van jongeren niet werd gemodereerd door de impliciete opvoedcognities van ouders.

Samenvattend lieten de resultaten uit de multipale lineaire regressie analyses zien dat er een significante relatie is tussen alcohol-specifieke regels die ouders hanteren en alcoholgebruik onder jongeren. Ouders die strikte alcohol-specifieke regels hanteerden, rapporteerden dat hun kinderen minder frequent alcohol dronken. Ten slotte bleek dat de impliciete opvoedcognities van ouders geen modererende rol speelde in de relatie tussen alcohol-specifieke regels en alcoholgebruik.

Tabel 3

Multipel Regressieanalyse van de Voorspellende Variabelen van Alcoholgebruik onder Jongeren (N=28)

Variabele	β	Model 0		Model 1			Model 2		
		<i>SE B</i>	BI 95%	β	<i>SE B</i>	BI 95%	β	<i>SE B</i>	BI 95%
Leeftijd kind	.435*	.078	[.022, .347]	.246	.057	[-.014, .223]	.117	.077	[-.125, .225]
Sekse kind	.184	.492	[-.527, 1.507]	-.073	.371	[-.964, .574]	-.108	.652	[-1.815, 1.135]
Alcoholgebruik ouders	-.142	.011	[-.032, .015]	-.080	.008	[-.021, .012]	-.090	.015	[-.042, .025]
Alcohol-specifieke regels				-.715***	.404	[-2.857, -1.180]	-.947**	.807	[-4.941, -1.289]
Impliciete opvoedcognities							.034	.938	[-1.968, 2.275]
Alcohol specifieke regels X impliciete opvoedcognities							-.065	1.894	[-4.807, 3.761]
R ²	.225			.636			.841		
F	2.224			9.630			7.942		
ΔR^2				.412***			.538*		

Note. BI = Betrouwbaarheidsinterval. * $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$.

Discussie

Het doel van de huidige studie was om meer inzicht te krijgen in de relatie tussen het stellen van alcohol-specifieke regels door ouders en het alcoholgebruik onder jongeren en de mogelijke modererende rol van impliciete opvoedcognities van ouders omtrent alcohol. De resultaten van dit onderzoek bevestigen dat er een negatieve relatie bestaat tussen het stellen van strikte alcohol-specifieke regels en het alcoholgebruik onder jongeren. Deze relatie werd echter niet beïnvloedt door impliciete opvoedcognities van ouders.

De relatie tussen alcohol-specifieke regels en het alcoholgebruik onder jongeren komt overeen met eerder onderzoek waaruit blijkt dat het stellen van strikte regels omtrent alcoholgebruik gerelateerd is aan het uitstellen van alcoholgebruik en aan minder alcoholgebruik in de midden en late adolescentie (Aber et al., 2009; Bourdeau et al., 2012; Jones & Magee, 2014; Koning et al., 2012). Ook longitudinaal onderzoek laat zien dat het stellen van strenge regels een belangrijke en consistente voorspeller is voor het niet drinken van alcohol onder adolescenten (Koning et al., 2010; Van der Vorst et al., 2006). Dus het stellen van strikte alcohol-specifieke regels door ouders, zorgt voor minder alcoholgebruik onder jongeren.

In tegenstelling tot de verwachtingen bleek dat de relatie tussen alcohol-specifieke regels en alcoholgebruik onder jongeren niet werd beïnvloedt door de impliciete opvoedcognities van ouders. Een van de meest voor de hand liggende mogelijke verklaring hiervoor is dat de steekproef van dit onderzoek te klein was. Doordat er weinig participanten deel hebben genomen aan het onderzoek is er sprake van te weinig power waardoor de kans op een significant resultaat erg klein is. Voor vervolgonderzoek naar de mogelijke modererende rol van impliciete cognities van ouders is het dus noodzakelijk om gebruik te maken van een grotere steekproef.

Een andere mogelijke, meer inhoudelijke verklaring voor het ontbreken van deze moderatie is dat de regels die ouders hanteren voor het drinken van alcohol meer van belang zijn dan hoe zij impliciet over alcohol denken. Dit is in tegenstelling tot wat de duale proces theorie beweert, namelijk dat impliciete cognities de relatie tussen expliciete cognities en gedrag beïnvloedt. Thush en Wiers (2008) bevestigen deze aangedragen verklaring door aan te tonen dat doelbewuste expliciete cognities de invloed van impliciete cognities op gedrag kunnen onderdrukken. Dit wil zeggen dat wanneer ouders het alcoholgebruik van hun kind willen tegengaan, zij doelbewust kiezen om strikte alcohol-specifieke regels te hanteren. De impliciete gedachten van de ouders over alcoholgebruik onder jongeren worden dan beteugeld

(Van der Vorst et al., 2006). Deze resultaten tonen nogmaals het belang van het stellen van strikte alcohol-specifieke regels aan.

Een andere mogelijke inhoudelijke verklaring is dat ouders hun impliciete cognities niet aanpassen aan hun expliciete cognities. Dit is in tegenstelling met wat de cognitieve dissonantie theorie beweert, namelijk dat wanneer ouders cognitieve dissonantie ervaren zij hun expliciete cognities aanpassen. Uit het experimentele onderzoek van Rydell en collega's (2008) blijkt dat de ervaren cognitieve dissonantie toeneemt naarmate impliciete en expliciete cognities meer van elkaar verschillen. Echter in het huidige onderzoek bestond er geen discrepantie tussen impliciete en expliciete cognities maar bleek er een sterke samenhang te zijn tussen deze cognities. Ouders die strikte impliciete cognities over alcohol hebben, hanteren ook strikte alcohol specifieke regels. De ouders in dit onderzoek hoefden hun regels betreffende alcohol dus niet aan te passen aan hun impliciete cognities. Kortom, hoe ouders over alcoholgebruik onder jongeren denken, heeft dus geen invloed op de relatie tussen alcohol-specifieke regels en het alcoholgebruik onder jongeren.

Limitaties

Dit onderzoek kent ook een aantal beperkingen, zoals het kleine aantal respondenten. Dit kan tot gevolg hebben dat er een te lage power was, waardoor er geen significante resultaten zijn gevonden. Om dit te voorkomen zal vervolgonderzoek een grotere steekproef moeten onderzoeken. Een andere beperking van dit onderzoek is dat het cross-sectioneel van aard is. Het is dus onmogelijk om over causale relaties te spreken. Om de invloed van alcohol-specifieke regels vast te stellen en de invloed van andere factoren uit te sluiten zal vervolgonderzoek longitudinaal van aard moeten zijn. Ook is het een limitatie dat er in dit onderzoek enkel gebruik is gemaakt van ouder rapportage en geen zelfrapportage door de jongeren. Uit onderzoek blijkt namelijk dat de rapportage van ouders vaak verschilt van die van hun kinderen. Zo blijkt dat de rapportage van ouders, waarin zij aangeven strikte alcohol-specifieke regels te hanteren, niet overeenkomt met de rapportage van hun kinderen (Koning et al., 2010). Daarnaast onderschatten ouders het alcoholgebruik onder jongeren. Dit is te verklaren doordat adolescenten tijdens de adolescentie autonomer worden, meer tijd doorbrengen buiten de familiecontext en hun ouders minder vertellen. Dit maakt het voor ouders erg lastig om het alcoholgebruik onder jongeren juist in te schatten (Arnett & Hughes, 2012). Dit pleit ervoor ook zelfrapportages door jongeren mee te nemen in vervolgonderzoek naar alcoholgebruik. Ten slotte treedt er vaak sociale wenselijkheid op wanneer het om sociaal gevoelige vragen gaat zoals onderzoek naar middelengebruik (Mortel, 2008).

Implicaties

Ondanks de limitaties van dit onderzoek zouden preventieprogramma's en interventies over alcoholgebruik onder jongeren goed gebruik kunnen maken van deze resultaten. Preventieprogramma's en interventies zoals voorlichting over alcohol zouden zich moeten focussen op de rol van ouders in het verminderen of uitstellen van alcoholgebruik onder hun kinderen. Ouders zouden zich meer bewust moeten worden van het feit dat zij een belangrijke rol spelen in de preventie van alcoholgebruik onder jongeren. Programma's zouden ouders dus niet alleen moeten informeren over de negatieve gevolgen van alcohol maar ouders juist handvaten bieden hoe zij strenge regels kunnen opstellen en hanteren. Daarnaast is dit een van de eerste onderzoeken waarin is gekeken naar de interactie tussen impliciete en expliciete cognities bij ouders en de invloed hiervan op het alcoholgebruik van hun kind. Verschillende onderzoeken tonen aan dat zowel impliciete als expliciete cognities een belangrijke rol spelen in het bepalen van gedrag binnen een individu. Meer onderzoek naar deze cognities en de invloed op gedrag buiten het individu is dus wenselijk.

Desondanks is met de huidige studie een eerste stap gezet in het onderzoek naar de relatie tussen impliciete en expliciete cognities van ouders en het gedrag van jongeren. Daarnaast kan geconcludeerd worden dat het van belang is verder onderzoek te blijven doen naar de invloed van ouders op het alcoholgebruik van jongeren.

Referenties

- Aber, C., Abar, B., & Turrisi, R. (2009). The impact of parental modeling and permissibility on alcohol use and experienced negative drinking consequences in college. *Addictive Behaviors, 34*, 542-547.
- Ames, S. L., & Stacy, A. W. (1998). Implicit cognition in the prediction of substance use among drug offenders. *Psychology of Addictive Behaviors, 12*, 272-281.
- Arnett, J. J., & Hughes, M. (2012). *Adolescence and emerging adulthood: A cultural approach*. London, UK: Pearson.
- Behrendt, S., Wittchen, H. U., Höfler, M., Lieb, R., & Beesdo, K. (2009). Transitions from first substance use to substance use disorders in adolescence: Is early onset associated with a rapid escalation? *Drug and Alcohol Dependence, 99*, 68-78.
- Bourdeau, B., Miller, B., Vanya, M., Duke, M., & Ames, G. (2012). Defining alcohol-specific rules among parents of older adolescents: moving beyond no tolerance. *Journal of Family Communication, 12*, 111-128.
- Brown, S., & Tapert, S. F. (2004). Adolescence and the trajectory of alcohol use: basic to clinical studies. *Annals of the New York Academy of Sciences, 1021*, 234-244.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2014). Verkregen op 30-11-2014, van, <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=81177NED&D1=0-1,4-5,8-12&D2=0-2,4-12,33-38&D3=0&D4=1&HD=130129-1609&HDR=G3,G2,T&STB=G1>
- Chassin, L., Presson, C., Rose, J., Sherman, S. J., & Prost, J. (2002). Parental smoking cessation and adolescent smoking. *Journal of Pediatric Psychology, 27*, 485-496.
- De Houwer, J., Heider, N., Spruyt, A., Roets, A., & Hughes, S. *The relational responding task: toward a new implicit measure of beliefs*. Ghent University, Belgium. (Nog niet gepubliceerd).
- Gawronski, B., & Strack, F. (2004). On the propositional nature of cognitive consistency: dissonance changes explicit, but not implicit attitudes. *Journal of Experimental Social Psychology, 40*, 535-542.
- Gladwin, T. E., Figner, B., Crone, E. A., & Wiers, R. W. (2011). Addiction, adolescence, and the integration of control and motivation. *Developmental Cognitive Neuroscience, 1*, 364-376.
- Greenwald, A. G., McGhee, D. E., & Schwartz, L. K. (1998). Measuring individual differences in implicit cognition: the implicit association test. *Journal of Personality*

- and Social Psychology*, 74, 1464-1480.
- HBSC (2013). Gezondheid, welzijn en opvoeding van jongeren in Nederland. Verkregen op 22-10-2014, van, http://www.hbsc-nederland.nl/uploads/publicaties/openbaar/HBSC_Rapport_2013.pdf.
- Houben, K., & Wiers, R. W. (2008). Implicitly positive about alcohol? Implicit positive associations predict drinking behavior. *Addictive behaviors*, 33, 979-986.
- Jones, S. C., & Magee, C. A. (2014). The role of family, friends and peers in Australian adolescent's alcohol consumption. *Drug and Alcohol Review*, 33, 304-313.
doi:10.1111/dar.12111
- Koning, I. M., Engels, R. C. M. E., Verdurmen, J. E. E., & Vollebergh, W. A. M. (2010). Alcohol-specific socialization practices and alcohol use in Dutch early adolescents. *Journal of Adolescence*, 33, 93-100.
- Koning, I. M., van den Eijnden, R. J. J. M., Verdurmen, J. E. E., Engels, R. C. M. E., & Vollebergh, W. A. M. (2012). Developmental alcohol-specific parenting profiles in adolescence and their relationships with adolescents' alcohol use. *Journal of Youth and Adolescence*. DOI 10.1007/s10964-012-9772-9.
- LeBel, E. P., & Campbell, L. (2012). The interactive role of implicit and explicit partner evaluations on ongoing affective and behavioral romantic realities. *Social Psychological and Personality Science*, 0, 1-8.
- Macy, J. T., Chassin, L., & Presson, C. C. (2013). The association between implicit and explicit attitudes toward smoking and support for tobacco control measures. *Nicotine & Tobacco Research*, 15, 291-296.
- Mortel, T. F. van de. (2008). Faking it: social desirability response bias in self-report research. *Australian Journal of Advanced Nursing*, 25, 40-48.
- Peeters, M., Wiers, R. W., Monshouwer, K., Schoot, R. van de., Janssen, T., & Vollebergh, W. A. M. (2012). Automatic processes in at-risk adolescents: the role of alcohol-approach tendencies and response inhibition in drinking behavior. *Addiction Research Report*, 107, 1939-1946.
- Peeters, M., Monshouwer, K., Schoot, R. A. G. J. van de., Janssen, T., Vollebergh, W. A. M., & Wiers, R. W. (2013). Automatic processes and the drinking behavior in early adolescence: a prospective study. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 37, 1737-1744.
- Pieters, S., Vorst, H. van der., Engels, R. C. M. E., & Wiers, R. W. (2010). Implicit and

- explicit cognitions related to alcohol use in children. *Journal of Addictive Behaviors*, 35, 471-478.
- Poelen, E. A., Scholte, R. H., Engels, R. C. M. E., Boomsma, D. I., & Willemsen, G. (2005). Prevalence and trends of alcohol use and misuse among adolescents and young adults in the Netherlands from 1993 to 2000. *Drug and Alcohol Dependence*, 79, 413-421.
- Rooke, S. E., Hine, D. W., & Thorsteinsson, E. B. (2008). Implicit cognition and substance use: a meta-analysis. *Journal of Addictive Behaviors*, 33, 1314-1328.
- Rydell, R. J., McConnell, A. R., & Mackie, D. M. (2008). Consequences of discrepant explicit and implicit attitudes; cognitive dissonance and increased information processing. *Journal of Experimental Social Psychology*, 44, 1526-1532.
- Sherman, S. J., Chassin, L., Presson, C., Seo, D. C., & Macy, J. T. (2009). The intergenerational transmission of implicit and explicit attitudes toward smoking: predicting adolescent smoking initiation. *Journal of Experimental Social Psychology*, 45, 313-319.
- Sun, R., Terry, C., & Slusarz, P. (2005). The interaction of the explicit and the implicit in skill learning: a dual-process approach. *Psychological Review*, 112, 159-192.
- Thush, C., & Wiers, R. W. (2007). Explicit and implicit alcohol-related cognitions and the prediction of future drinking in adolescents. *Addictive Behaviors*, 32, 1367-1383.
- Thush, C., & Wiers, R. W. (2008). Een dubbele kijk op minder drinken. De invloed van expliciete en impliciete alcohol gerelateerde processen en vroege interventie bij jongeren. *Psychologie en Gezondheid*, 36, 272-282.
- Thush, C., Wiers, R. W., Ames, S. L., Grenard, J. L., Sussman, S., & Stacy, A. W. (2008). Interactions between implicit and explicit cognition and working memory capacity in the prediction of alcohol use in at risk adolescents. *Drug and Alcohol Dependence*, 94, 116-124.
- Vorst, H. van der., Engels, R. C. M. E., Meeuw, W., & Dekovic, M. (2006). The impact of alcohol-specific rules, parental norms about early drinking and parental alcohol use on adolescents' drinking behavior. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47, 1299-1306.
- Wardell, J. D., Read, J. P., Curtin, J. J., & Merrill, J. E. (2012). Mood and implicit alcohol expectancy processes: predicting alcohol consumption in the laboratory. *Clinical and Experimental Research*, 36, 119- 129.
- Wiers, R. W., Bartholow, B. D., Wildenberg, E. van den., Thush, C., Engels, R. C. M. E.,

- Sher, K. J., Grenard, J., Ames, S. L., & Stacy, A. W. (2007). Automatic and controlled processes and the development of addictive behaviors in adolescents; a review and a model. *Pharmacology, Biochemistry and Behavior*, *86*, 263-283.
- Wiers, R. W., Beckers, L., Houben, K., & Hofmann, W. (2009). A short fuse after alcohol: implicit power associations predict aggressiveness after alcohol consumption in young heavy drinkers with limited executive control. *Pharmacology, Biochemistry and Behavior*, *93*, 300-305.
- Wills, T. A., Pokhrel, P., Morehouse, E., & Fenster, B. (2011). Behavioral and emotional regulation and adolescent substance use problems: a test of moderation effects in a dual-process model. *Psychology of Addictive Behaviors*, *25*, 279-292.
- Yu, J. (2003). The association between parental alcohol-related behaviors and children's drinking. *Drug and Alcohol Dependence*, *69*, 263-262.

